

Pobresa a Rússia. Benjamin Bastida declara que arriba un moment que s'ha debilitat tant el poder de l'estat que ja no té mitjans per a plantar cara a la crisi econòmica.

La por de la inestabilitat

Benjamin Bastida, catedràtic de política econòmica a la Universitat de Barcelona explica a EL TEMPS una classe magistral sobre la complexa situació econòmica a Rússia davant les properes eleccions. El futur de Rússia està en joc.

"Fa temps vaig escriure un article sobre Rússia en un llibre que es titulava *La Europa del Este ante el cambio económico*. Hi deia que els autèntics protagonistes de la política d'aquest país encara no havien aparegut en escena. Això també és vàlid avui". Amb aquestes paraules, Benjamí Bastida, catedràtic de política econòmica a la Universitat de Barcelona, respon a la pregunta de qui governa, avui, al Kremlin.

El professor Bastida combina les classes a la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales amb el Grup d'Anàlisi de la Transició Econòmica de la Central, des d'on segueix molt a prop els canvis tan importants que es donen a l'ex-Unió Soviètica i als països de l'est. Segons la seva opinió, es podrien distingir, entre bastidors, tres o quatre grups que es disputarien, al mateix temps, el poder econòmic i polític a la República Federal avui: "Per una banda hi hauria els vells buròcrates, que encara tenen un pes important, sobretot els lligats a ministeris industrials forts, i que són els qui alguna vegada hom ha anomenat *industrialistes*. Dins aquest mateix conjunt, n'hi hauria uns de més burocratitzats i uns altres que, tot i que volen conservar les seves pràctiques monopolistes, busquen un camí més de mercat; això sí, d'un mercat a mida".

En segon lloc, els mafiosos, "una màfia que no és com la italiana, que té una altra organització, però que també està disposada, si cal, a fer servir pràctiques com el bandi-

datge, el xantatge, l'assassinat, o les amenaces".

El professor Bastida també destaca un grup de nous empresaris que ha sabut trobar un "forat d'oportunitat", a través, per exemple, de la creació d'una borsa de valors, del disseny de moda o de la importació d'algun producte que la gent necessita i pot comprar. I finalment, el sector que ell anomena

ment, Bastida no incorpora l'exèrcit, de forma directa, en aquesta classificació. "No l'hi incloc perquè no veig clar quin és el paper de l'exèrcit a Rússia actualment. És un exèrcit que ha rebut cops molt forts, que té molts problemes de mitja escala en avall". Un exèrcit desmoralitzat a Txetxènia (en una guerra podrida, puntualitza, en una lluita entre la burocràcia-màfia russa central i la seva homòloga txetxena, camuflada d'independència), i implicat en greus escàndols relacionats, sobretot, amb el tràfic d'armament. Un exèrcit que, a més, no sap amb quines idees s'ha d'indentificar.

El 18 de març Boris Ieltsin demanava als generals el seu suport per anul·lar les eleccions presidencials, il·legalitzar el Partit Comunista de Guennadi Ziugànov i dissoldre la Duma, però la seva petició fou refusada. "En cas d'una eventual victòria de Ziugànov i que Ieltsin sol·licités la intervenció de l'exèrcit amb l'excusa d'una tornada endarrere impulsada pels comunistes, no crec que hi hagués cap cop militar; el que s'ha de témer és, més aviat, una gran inestabilitat". I és justament la por de veure escampar-se el desordre i la inestabilitat que orienta, segons Bastida, el suport de les administracions occidentals –erroni al seu parer– a la candidatura de l'actual president rus.

El mateix desig d'estabilitat és allò que marca, de passada, el ritme de les lentes reformes econòmiques a Rússia. Borís Ieltsin es presenta davant l'electorat com

"Si les administracions occidentals fossin prou intel·ligents abonarien Ziugànov, perquè és un fre a la inestabilitat."

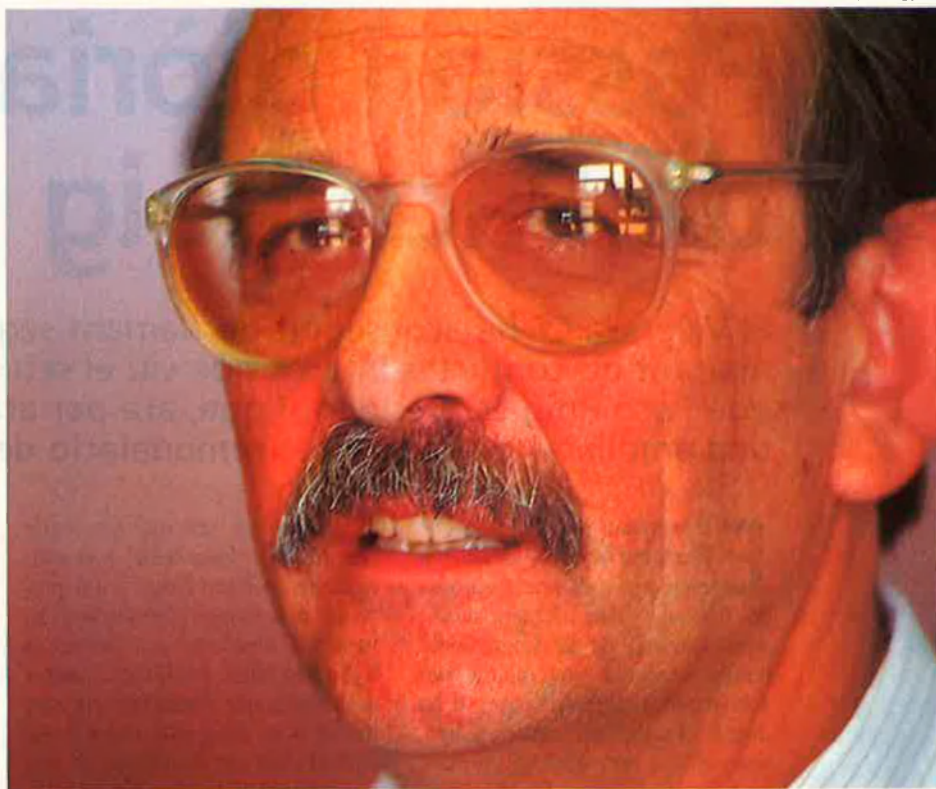
"d'economia de basar", i que són els intermediaris de les màfies, que s'encarreguen de la distribució del material. "Aquests potser no tenen tant de poder –puntualitza–, però sí que s'aprofiten de la situació i no tenen gaire interès a deixar-la canviar".

El paper de l'exèrcit. Tot i que considera que hi ha uns grups més significatius que no uns altres, com ara els lligats al petroli i a l'arma-

l'únic que pot completar el procés del canvi iniciat fa quatre anys. Però si l'economia no es remunta, ans toca fons, el creixement és mínim i repartit d'una forma desequilibradíssima, i la desocupació no es dispara perquè els obrers continuen treballant, en molts casos sense cobrar, en què es tradueixen les famoses reformes?

"El projecte que s'engega al 1992 i que en principi no ha estat retirat del tot, és de Gàidar, un programa clàssic de reforma del Fons Monetari Internacional per als països subdesenvolupats: més liberalització i desregulació, estabilitat macroeconòmica, és a dir, estabilitat monetària, supressió del dèficit públic, devaluació, control i moderació salarials, etc., però en realitat ni tan sols s'ha pogut començar a aplicar i, a més a més, aquesta política no és gens adequada al sistema econòmic d'aquest país. Hi seria adient, acompanyada de privatitzacions, si hi hagués unes estructures de mercat que funcionessin més o menys. Però a Rússia no hi ha aquests mecanismes de mercat, i les reformes s'estanquen inevitablement".

Qui aleshores era primer ministre rus, volia instaurar els elements d'una economia de mercat, transformar el ruble en divisa convertible i obrir Rússia al món, però la seva política no va trobar cap agent econòmic que la volgués posar en marxa. Per Bastida la raó del fracàs és senzilla: "Si els ministres *industrialistes* hi són contraris, si la màfia s'hi oposa, si volen mantenir el sistema burocràtic que tant els convé, és impossible que la reforma avanci". Les noves classes socials russes no tenen tampoc cap interès a impulsar l'economia, ni cap projecte concret de reconstrucció. "Són grups que només volen viure bé, aprofitar l'oportunitat i enriquir-se com més de pressa millor; amb aquesta fórmula no es pot fer el que aquí en diem economia productiva. Mentre es donin les condicions d'una economia especulativa, d'estafa, de burocratització i de criminalitat, no es pot esperar que la situació canviï. Rússia és un país ric i molt viu, amb moltes possibili-

tats, però que molt pocs poden aprofitar.

Col·lectivització més que privatització. Al 1992, efectivament, es va posar en marxa el programa Gàidar, però van ser el 93 i el 94 els anys de l'onada de privatitzacions a través del repartiment de cupons. "L'empresa estatal es divideix en accions, que posen a la venda, -explica Bastida-, primer a compradors privilegiats i després a través de cupons -que es reparteixen a un preu asimbòlic- entre els directius i els obrers de l'empresa. Els cupons donen dret a participar en la venda o subhasta de les accions. Els interessats són, doncs, principalment els mateixos que dirigien la fabrica i hi treballaven, els quals només volen mantenir-la com estava, amb el mateix sistema d'explotació. L'estat -que encara conserva entre un 30%-40% de les accions- ja no és l'amo de les empreses, que ara són a mans de col·lectius. Res no canvia.

Quaranta-cinc milions de persones malviuen sota els nivells de pobresa en territori rus. Dels gairebé 150 milions d'habitants, només vuit milions tenen un nivell de vi-

da mitjà o alt; la resta, senzillament, fa el que pot. "A Moscou pots veure gent venent-se la roba usada pels carrers, dones grans en filera oferint-se davant la porta de casa, espectacles de misèria extrema, una situació que porta a reaccions que poden semblar irracionals, com voler tornar a un passat al qual no es pot tornar". Benjamí Bastida creu que, si no hi ha una explosió social, és per la mateixa inèrcia que arrossega la gent, i perquè la desfeta del sistema anterior va ensorrar tota possibilitat d'organització de poder entre la massa social. No hi ha cap líder que els atregui, els treballadors que no cobren continuen a la feina perquè reben de l'empresa compensacions en productes o serveis, i perquè no tenen cap més opció. A tots ells, les eleccions vinents, possiblement no els reportaran res. "Surti qui surti, trigarà a haver-hi canvis. Tot procés de reforma serà lent i difícil, i s'haurà d'enfrontar amb molts obstacles i amb l'oposició. Però, quant aguantaran encara? El que pot passar, de fet, és imprevisible".

Benjamin Bastida. El catedràtic creu que una de les raons per les quals les mesures de canvi no tiren endavant és perquè hi ha massa centres de poder a Rússia. "A més, una reforma cap a què? Cap a una liberalització? Si no hi ha res per a posar-hi preu!"

Virgínia Arqué